

UCHWAŁA NR 59/2024
PAŃSTWOWEJ KOMISJI WYBORCZEJ

z dnia 12 lutego 2024 r.

w sprawie wytycznych i wyjaśnień dotyczących druku i przechowywania kart do głosowania oraz trybu ich przekazania wraz z nakładkami na karty do głosowania sporządzonymi w alfabecie Braille'a obwodowym komisjom wyborczym w wyborach do rad gmin, rad powiatów, sejmików województw i rad dzielnic m.st. Warszawy oraz w wyborach wójtów, burmistrzów i prezydentów miast zarządzonych na dzień 7 kwietnia 2024 r.

Na podstawie art. 161 § 1 ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. — Kodeks wyborczy (Dz. U. z 2023 r. poz. 2408) oraz w związku z art. 7 ust. 2 ustawy z dnia 15 marca 2002 r. o ustroju miasta stołecznego Warszawy (Dz. U. z 2018 r. poz. 1817) Państwowa Komisja Wyborcza uchwała, co następuje:

§ 1 Ustala się wytyczne i wyjaśnienia dotyczące druku i przechowywania kart do głosowania oraz trybu ich przekazania wraz z nakładkami na karty do głosowania sporządzonymi w alfabecie Braille'a obwodowym komisjom wyborczym w wyborach do rad gmin, rad powiatów, sejmików województw i rad dzielnic m.st. Warszawy oraz w wyborach wójtów, burmistrzów i prezydentów miast zarządzonych na dzień 7 kwietnia 2024 r., stanowiące załącznik do uchwały.

§ 2. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega ogłoszeniu.

Przewodniczący
Państwowej Komisji Wyborczej

Sylwester Marciniak

Wytyczne i wyjaśnienia w sprawie druku i przechowywania kart do głosowania oraz trybu ich przekazania wraz z nakładkami na karty do głosowania sporządzonymi w alfabecie Braille'a obwodowym komisjom wyborczym w wyborach do rad gmin, rad powiatów, sejmików województw i rad dzielnic m.st. Warszawy oraz w wyborach wójtów, burmistrzów i prezydentów miast zarządzonych na dzień 7 kwietnia 2024 r.

Zasady ogólne

1. Właściwe terytorialne komisje wyborcze ustalają format i treść kart do głosowania, które będą stosowane w danych wyborach, na podstawie zarejestrowanych list kandydatów na radnych oraz kandydatów na wójta (burmistrza, prezydenta miasta) i przekazują do akceptacji właściwemu komisarzowi wyborczemu.
2. Komisarze wyborczy, po sprawdzeniu prawidłowości wykonania przez terytorialne komisje wyborcze zadania, o którym mowa w pkt 1, zarządzają druk kart do głosowania w wyborach do rad gmin, rad powiatów, sejmików województw i rad dzielnic m.st. Warszawy oraz w wyborach wójtów (burmistrzów i prezydentów miast) stosownie do przepisów Kodeksu wyborczego.
3. Karty do głosowania oraz nakładki na karty do głosowania sporządzone w alfabecie Braille'a, zwane dalej „nakładkami na karty do głosowania”, wykonuje się zgodnie z wzorami określonymi uchwałą Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 27 sierpnia 2018 r. w sprawie wzorów kart do głosowania oraz nakładek na karty do głosowania sporządzonych w alfabecie Braille'a, w wyborach do rad gmin, rad powiatów, sejmików województw i rad dzielnic m.st. Warszawy oraz w wyborach wójtów, burmistrzów i prezydentów miast (M.P. z 2018 r. poz. 921, 931, 936 oraz z 2024 r. poz. ...).
4. Stosownie do przepisów Kodeksu wyborczego karty do głosowania opatruje się pieczęcią właściwej terytorialnej komisji wyborczej. Czynność ta powinna być dokonana w procesie druku z matrycy wykonanej z odcisku pieczęci właściwej

komisji.

5. Na podstawie art. 156 § 1 Kodeksu wyborczego, w związku z wykonywaniem zadań związanych z organizacją i przeprowadzeniem wyborów na obszarze gminy, powiatu lub województwa, wykonanie kart do głosowania oraz ich dostarczenie obwodowym komisjom wyborczym, w porozumieniu z terytorialnymi komisjami wyborczymi oraz we współdziałaniu z urzędnikami wyborczymi, należy do:
 - 1) marszałka województwa – dla wyborów do sejmiku województwa;
 - 2) starosty – dla wyborów do rady powiatu;
 - 3) wójta (burmistrza, prezydenta miasta) – dla wyborów do rady gminy (rady miejskiej), oraz dla wyborów wójta (burmistrza i prezydenta miasta);
 - 4) Prezydenta m.st. Warszawy, przy pomocy burmistrzów właściwych dzielnic – dla wyborów do rad dzielnic m.st. Warszawy.
6. Karty, o których mowa w pkt 5 ppkt 1 i 2, marszałek województwa i starosta przekazują obwodowym komisjom wyborczym, za pośrednictwem właściwego wójta (burmistrza i prezydenta miasta). Karty te przekazywane są wójtowi (burmistrzowi, prezydentowi miasta) bezpośrednio z drukarni, której marszałek województwa lub starosta zlecił druk kart do głosowania.
7. Zamówienia nakładek na karty do głosowania dokonują Dyrektorzy Delegatur Krajowego Biura Wyborczego.
8. Nadzór nad prawidłowym wykonaniem i dostarczeniem obwodowym komisjom wyborczym kart do głosowania oraz nakładek na karty do głosowania sprawuje właściwy komisarz wyborczy.
9. Prawidłowe wykonanie tych zadań wymaga współdziałania wszystkich wymienionych organów odpowiedzialnych za prawidłowy druk, przechowywanie i dostarczenie kart do głosowania obwodowym komisjom wyborczym.
10. Każda terytorialna komisja we współdziałaniu z urzędnikiem wyborczym powinna ustalić:

- 1) harmonogram druku kart do głosowania uwzględniający dwukrotną korektę i kontrolę jakości druku kart w drukarni oraz ostateczne sprawdzenie kart przez wyznaczonych członków terytorialnej komisji wyborczej oraz urzędników wyborczych, z uwzględnieniem konieczności wcześniejszego dostarczenia do właściwych urzędów gmin kart w celu przygotowania pakietów wyborczych stosowanych w głosowaniu korespondencyjnym;
 - 2) sposób zabezpieczenia kart do głosowania w procesie druku oraz ich przechowywania w drukarni;
 - 3) zasady kontroli poprawności ustalenia treści kart do głosowania;
 - 4) nakład kart dla poszczególnych okręgów wyborczych, a gminne komisje wyborcze także nakład kart do głosowania dla wyborów wójta (burmistrza, prezydenta miasta), zgodnie z pkt 25;
 - 5) termin druku kart do głosowania, z uwzględnieniem korekty składów drukarskich kart;
 - 6) terminy i sposób przekazania obwodowym komisjom wyborczym kart do głosowania wraz z innymi materiałami wyborczymi, z uwzględnieniem konieczności sporządzenia pakietów wyborczych stosowanych w głosowaniu korespondencyjnym;
 - 7) sposób zabezpieczenia rezerwy kart do głosowania i dysponowania tą rezerwą w dniu wyborów.
11. Ustalenia, o których mowa w pkt 10 ppkt 6, powinny zapewnić odpowiednią koordynację dostarczenia kart do głosowania obwodowym komisjom wyborczym, biorąc pod uwagę, że:
- 1) w gminach i miastach niebędących miastami na prawach powiatu obwodowe komisje wyborcze otrzymują cztery rodzaje kart do głosowania: w wyborach do sejmiku województwa, rady powiatu, rady gminy (miejskiej) oraz w wyborach wójta, burmistrza lub prezydenta miasta;
 - 2) w miastach na prawach powiatu obwodowe komisje wyborcze otrzymują trzy rodzaje kart do głosowania: w wyborach do sejmiku województwa, rady miasta oraz

- w wyborach prezydenta miasta;
- 3) w mieście stołecznym Warszawie obwodowe komisje wyborcze otrzymują cztery rodzaje kart do głosowania: w wyborach do Sejmiku Województwa Mazowieckiego, Rady m.st. Warszawy, właściwej rady dzielnicy oraz w wyborach Prezydenta m.st. Warszawy.
12. Do zadań marszałków województw, starostów, wójtów (burmistrzów i prezydentów miast) we współdziałaniu z właściwym urzędnikiem wyborczym należy:
- 1) zlecenie druku kart do głosowania, dodruku kart do głosowania, o którym mowa w pkt 29 oraz dodatkowego druku kart do głosowania, o którym mowa w pkt 43;
 - 2) dokonanie z wykonawcami ustaleń zapewniających zabezpieczenie kart do głosowania w procesie druku, ich przechowywania w drukarni oraz ich zapakowanie według okręgów wyborczych i obwodów głosowania;
 - 3) ustalenie terminów i sposobu odbioru kart od wykonawcy, przygotowanie paczek z kartami dla poszczególnych obwodowych komisji wyborczych oraz miejsca ich przechowywania i sposobu zabezpieczenia do czasu dostarczenia obwodowym komisjom wyborczym, w tym doręczenia przez drukarnie kart w wyborach do rad powiatów i sejmików województw bezpośrednio wójtom (burmistrzom, prezydentom miast), o czym mowa w pkt 6;
 - 4) zapewnienie dyżuru w zakładach drukujących karty w przeddzień wyborów i w dniu głosowania.
13. Karty do głosowania i nakładki na karty do głosowania przeznaczone do sporządzenia pakietów wyborczych stosowanych w głosowaniu korespondencyjnym muszą być wykonane i przekazane do urzędów gmin najpóźniej na 12 dni przed dniem wyborów, tj. do 26 marca 2024 r.
14. Pozostała część nakładu kart do głosowania i nakładek na karty do głosowania powinna być wykonana i przekazana do urzędów gmin nie później niż na 3 dni przed dniem wyborów, tj. do 4 kwietnia 2024 r., z tym że karty nie mogą się różnić ani w żaden inny sposób od kart do głosowania przekazanych urzędom gmin w trybie określonym w pkt 13.

15. Dopuszcza się wykonanie kart w systemie tak zwanej małej poligrafii, pod warunkiem zachowania zasad określonych w uchwale, o której mowa w pkt 3, i w niniejszych wytycznych.
16. Za wybór sposobu wykonania kart i wybór wykonawcy odpowiada odpowiednio marszałek województwa, starosta, wójt, burmistrz, prezydent miasta współdziałający z właściwym urzędnikiem wyborczym.

Ustalenie treści i zarządzenie druku kart do głosowania

17. Format i treść kart do głosowania ustalają właściwe terytorialne komisje wyborcze odrębnie dla każdego okręgu wyborczego przed zarządzeniem ich druku. Gminna (miejska) komisja wyborcza ustala także treść karty do głosowania w wyborach wójta, (burmistrza, prezydenta miasta).
18. Przy ustalaniu treści kart do głosowania należy bezwzględnie stosować zasady określone w uchwale, o której mowa w pkt 3, a ponadto mieć na uwadze, że na kartach do głosowania:
 - 1) w wyborach do rad oraz wyborach wójta (burmistrza, prezydenta miasta) nazwiska kandydatów oraz skróty nazw komitetów wyborczych zgłaszających kandydatów muszą zostać zapisane wersalikami. Imię (imiona) kandydata zapisuje się w ten sposób, że pierwsza litera zapisana jest wersalikiem, a pozostałe literami tekstowymi;
 - 2) w wyborach wójta (burmistrza, prezydenta miasta), w których nazwiska kandydatów muszą być uszeregowane w kolejności alfabetycznej, w przypadku jednakowych nazwisk należy uszeregować te nazwiska w kolejności alfabetycznej imion. W przypadku, gdy np.: dwaj kandydaci na wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w tej samej gminie (mieście) mają te same nazwiska i imiona, na karcie podawane są imiona ojców kandydatów, a gdyby i te imiona były identyczne — również imiona matek;
 - 3) wielkość czcionki w danym okręgu wyborczym dostosowuje się odpowiednio do liczby znaków drukarskich w nazwiskach i imionach kandydatów;

- 4) na karcie do głosowania nie drukuje się oznaczenia (obramowania) miejsca na symbol graficzny komitetu wyborczego (tj. kwadratu umieszczonego we wzorze karty do głosowania). Dotyczy to również sytuacji, gdy lista lub kandydat nie są oznaczeni symbolem graficznym komitetu wyborczego.
19. W trakcie wykonywania czynności, o których mowa w pkt 18, należy raz jeszcze upewnić się, czy uszeregowanie list i nazwisk kandydatów jest właściwe i czy w pisowni nazwisk i imion kandydatów nie ma błędów, porównując pisownię każdego nazwiska i imion z protokołem rejestracji listy i kandydata oraz złożonym przez niego oświadczeniem o zgodzie na kandydowanie.
20. Sprawdzenia wymaga, czy na karcie do głosowania nie pominięto któregokolwiek zarejestrowanego kandydata i którejkolwiek listy oraz czy uszeregowanie list odpowiada kolejności nadanych im numerów.
21. W przypadku skreślenia kandydata z listy kandydatów pomija się w treści karty do głosowania skreślonego kandydata, zmieniając odpowiednio numery przy nazwiskach pozostałych kandydatów i likwidując przerwę po skreślonym kandydacie.
22. Unieważnienie rejestracji listy kandydatów nie powoduje zmiany numerów nadanych pozostałym listom.
23. Komisarz wyborczy i urzędnik wyborczy sprawdzają prawidłowość ustalenia przez terytorialne komisje wyborcze treści kart do głosowania. W przypadku stwierdzenia omyłek lub innych uchybień niezbędne jest sprostowanie ich przez właściwą terytorialną komisję wyborczą.
24. Dla zapewnienia wydrukowania odpowiedniej liczby kart do głosowania właściwa terytorialna komisja wyborcza powinna sporządzić zestawienie obejmujące dla każdego okręgu wyborczego liczbę kart do głosowania podlegającą wydrukowaniu (nakład).
25. Państwowa Komisja Wyborcza ustala nakład kart w wysokości 100 % uprawnionych do głosowania. Dotyczy to również ponownego głosowania w wyborach wójta (burmistrza, prezydenta miasta).

26. Przy ustalaniu nakładu kart należy kierować się liczbą wyborców umieszczonych w Centralnym Rejestrze Wyborców lub w spisach wyborców w obwodach właściwych dla danego okręgu wyborczego.
27. W okręgu obejmującym więcej niż jeden obwód należy dodatkowo podać liczbę kart, które należy dostarczyć do każdego obwodu głosowania, wchodzącego w skład tego okręgu.
28. Zestawienia, o których mowa w pkt 24, terytorialna komisja wyborcza przekazuje wraz z treścią kart do głosowania organowi, który zleca druk kart oraz urzędnikowi wyborczemu.
29. Państwowa Komisja Wyborcza zaleca, aby z ustalonego nakładu kart do głosowania karty w liczbie stanowiącej 5% uprawnionych do głosowania były rezerwą terytorialnej komisji wyborczej. Rezerwa ta kierowana byłaby do obwodów w miarę potrzeb sygnalizowanych przez obwodowe komisje wyborcze.
Pełny nakład kart do głosowania, odpowiadający liczbie uprawnionych do głosowania, należy dostarczyć dla obwodów utworzonych w zakładach leczniczych, domach pomocy społecznej, zakładach karnych i aresztach śledczych oraz oddziałach zewnętrznych takich zakładów i aresztów.
Niezależnie od wyżej wspomnianych środków organizacyjnych konieczne jest zapewnienie możliwości ewentualnego dodruku kart do głosowania, w przypadku nadzwyczajnych wydarzeń.
30. Druk kart do głosowania powinien się odbywać z zachowaniem warunków najwyższej staranności. Korektę składów kart do głosowania w zakresie zgodności z ustaloną treścią karty i jej wzorem prowadzą dwa niezależnie od siebie działające zespoły wyznaczonych członków terytorialnej komisji wyborczej współdziałających z urzędnikiem wyborczym. Stwierdzone błędy oba zespoły wzajemnie konfrontują i przekazują wykonawcy, zatrzymując po 2 egzemplarze odbitki każdej karty, w tym po 1 egzemplarzu dla urzędnika wyborczego. Po usunięciu błędów, zespoły dokonują ponownego sprawdzenia kart do głosowania na podstawie materiału wyjściowego, tj. ustalonej treści karty. W przypadku stwierdzenia, że skład kart

do głosowania został wykonany prawidłowo, członkowie obu zespołów terytorialnej komisji wyborczej współdziałający z urzędnikiem wyborczym zezwalają na uruchomienie druku pełnego nakładu karty, wspólnie podpisując kartę do druku.

**Przechowywanie kart do głosowania do czasu ich dostarczenia
obwodowym komisjom wyborczym**

31. Wydrukowane karty do głosowania dla wyboru danej rady powinny zostać zapakowane według obwodów głosowania i odpowiadających im okręgów wyborczych oraz właściwie oznakowane (z podaniem nazwy rady gminy, rady powiatu, sejmiku województwa, nr okręgu wyborczego i nr obwodu głosowania). Karty do głosowania w wyborach wójta (burmistrza, prezydenta miasta) powinny być pakowane według obwodów głosowania z podaniem nazwy gminy (miasta).
32. Paczki z kartami do głosowania powinny być przykładowo oznakowane w sposób następujący:
 KARTY DO GŁOSOWANIA Wybory do Rady Gminy.....
 Obwód głosowania nr
 Okręg wyborczy nr
 Liczba kart do głosowania
 KARTY DO GŁOSOWANIA Wybory Wójta Gminy
 Obwód głosowania nr
 Liczba kart do głosowania
33. Analogicznie oznakowane powinny być paczki z kartami dla wyboru rady dzielnicy m.st. Warszawy, rady powiatu i sejmiku województwa.
34. Wydrukowane i przygotowane do przekazania karty do głosowania należy przechowywać w warunkach pełnego zabezpieczenia przed uszkodzeniem, zniszczeniem lub utratą. Za należyte zabezpieczenie kart do głosowania odpowiada odpowiednio wójt (burmistrz, prezydent miasta). Nadzór nad właściwym wykonaniem tego zadania sprawuje komisarz wyborczy za pośrednictwem urzędnika wyborczego.
35. Zaleca się, aby karty do głosowania były przechowywane w odrębnym, specjalnie

do tego celu wydzielonym, zabezpieczonym pomieszczeniu.

Przekazanie kart do głosowania obwodowym komisjom wyborczym

36. Komisarz wyborczy określa tryb przekazania kart do głosowania obwodowym komisjom wyborczym (art. 437 § 1 i art. 484 Kodeksu wyborczego).
37. Zapakowane karty do głosowania należy dostarczyć do obwodów głosowania w przeddzień głosowania i doręczyć obwodowym komisjom wyborczym. Ustalając tryb dostarczenia kart do głosowania, komisarz wyborczy może ustalić inny termin ich dostarczenia, w zależności od lokalnych warunków i możliwości zapewnienia ich bezpiecznego przechowywania. Należy dążyć do tego, by karty do głosowania każdego rodzaju były dostarczone obwodowej komisji wyborczej jednocześnie.
38. Przekazanie kart do głosowania powinno nastąpić w formie protokolarnej. Karty do głosowania przyjmują członkowie obwodowej komisji wyborczej w obecności co najmniej $\frac{1}{2}$ jej składu, w tym przewodniczącego komisji lub jego zastępcy.
39. Protokół potwierdzający przyjęcie kart do głosowania, ze wskazaniem ich rodzajów i liczby, należy sporządzić w dwóch egzemplarzach: jeden dla obwodowej komisji wyborczej, drugi dla osoby dostarczającej.
40. Karty do pakietów wyborczych i nakładki na karty do głosowania przeznaczone do sporządzenia pakietów wyborczych stosowanych w głosowaniu korespondencyjnym należy doręczyć za pokwitowaniem do właściwych urzędów gmin najpóźniej na 12 dni przed dniem wyborów, tj. do 26 marca 2024 r.
41. Rezerwowe karty do głosowania należy przechowywać w urzędach miast lub gmin, co umożliwi ich sprawne dostarczenie do obwodów w miarę występujących potrzeb. Należy zapewnić środek transportu dla dowiezienia kart do obwodu głosowania stosownie do dyspozycji terytorialnej komisji wyborczej.
42. Wydanie rezerwy kart do głosowania obwodowym komisjom wyborczym może nastąpić wyłącznie protokolarnie i na polecenie właściwej terytorialnej komisji wyborczej.

Dodatkowy druk kart do głosowania

43. W razie skreślenia kandydata z listy lub unieważnienia rejestracji listy kandydatów albo skreślenia kandydata na wójta (burmistrza, prezydenta miasta) właściwy komisarz wyborczy współdziałając z terytorialną komisją wyborczą zarządza – jeżeli jest to możliwe – wydrukowanie kart do głosowania, ustalając ich nową treść, oraz poleca i nadzoruje protokolarne zniszczenie poprzedniego nakładu.
44. Jeżeli wydrukowanie nowych kart do głosowania nie jest możliwe, terytorialna komisja wyborcza jest obowiązana sporządzić informację o nowej prawidłowej treści karty do głosowania:
- 1) w przypadku skreślenia kandydata z listy kandydatów - przez odwzorowanie karty z wykreślonym nazwiskiem kandydata i adnotacją „skreślenie z zarejestrowanej listy”, ale z utrzymaną bez zmian numeracją pozostałych kandydatów;
 - 2) w przypadku unieważnienia rejestracji listy kandydatów - przez odwzorowanie karty z przekreśloną w formie „X” listą i adnotacją przy liście „unieważnienie rejestracji listy”;
 - 3) w przypadku skreślenia kandydata z listy kandydatów i unieważnienia z tej przyczyny rejestracji listy - przez odwzorowanie karty w sposób opisany w ppkt 2.
45. Informacja ta powinna być umieszczona w widocznym miejscu w lokalu wyborczym.
46. Obwodowa komisja wyborcza nie jest uprawniona do dokonywania skreśleń lub poprawek na kartach do głosowania.
47. Konieczne jest zapewnienie dyżuru w zakładach drukujących karty w przeddzień wyborów i w dniu głosowania.

**Druk kart do głosowania w ponownym głosowaniu
w wyborach kandydatów na wójta (burmistrza, prezydenta miasta)**

48. Jeżeli w pierwszym głosowaniu nie dokonano wyboru wójta (burmistrza, prezydenta miasta), terytorialna komisja wyborcza ustali treść karty do głosowania w ponownym głosowaniu.
49. Kartę do głosowania drukuje się, według wzoru stanowiącego załącznik

nr 22 do uchwały, o której mowa w pkt 3.

50. W przypadku głosowania na jednego kandydata karta do głosowania jest wykonywana według wzoru stanowiącego załącznik nr 23 do uchwały, o której mowa w pkt 3.
51. Kontrola druku kart do głosowania, sposób ich pakowania i dostarczenia obwodowym komisjom wyborczym są analogiczne do trybu postępowania w związku z głosowaniem przeprowadzonym w dniu 7 kwietnia 2024 r. Druk i pakowanie kart do głosowania należy zakończyć do dnia 17 kwietnia 2024 r.